

УДК 616.31-089(09)(477.84)

DOI 10.11603/me.2414-5998.2021.2.12403

Н. С. Гутор

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9975-8369>

ResearcherID Q-5688-2016

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

СТАНОВЛЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ДО ЇЇ 15-РІЧЧЯ

N. S. Hutor

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

ESTABLISHMENT AND ORGANIZATION OF ACTIVITIES OF THE DEPARTMENT OF SURGICAL DENTISTRY BEFORE ITS 15TH ANNIVERSARY

Анотація. Заснування кафедри хірургічної стоматології в місті Тернополі має яскраву історію, однак недостатньо висвітлена у публікаціях. Метою статті було висвітлити основні аспекти становлення, організації та діяльності кафедри хірургічної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені Івана Яковича Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України для ефективного засвоєння теоретичних знань, практичних навичок та лікувально-консультативного прийому студентами 3–5 курсів стоматологічного факультету з моменту заснування до сьогодення. У даній статті описано основні аспекти формування кафедри хірургічної стоматології та організацію навчально-методичного процесу із використанням сучасних технічних засобів, розробку викладачами навчальних програм, запровадження навчальних дисциплін за вибором, упровадження сучасних методів лікування травм та запальних процесів щелепно-лицевої ділянки. Мета навчання – виховувати кваліфікованих лікарів-стоматологів, які будуть надавати професійну допомогу пацієнтам.

Отже, проблема якостей майбутніх лікарів-стоматологів є актуальною і важливою як для теорії професійної педагогіки, так і для практичної підготовки. Важливим завданням викладачів кафедри є акцентування уваги на формуванні комунікативних якостей у процесі професійної підготовки, так званих *soft skills* навичок, які є найважливішими для майбутніх лікарів-стоматологів, таких, як гнучкість спілкування, сприйняття людини як особистості. Кафедра хірургічної стоматології стрімко розвивається, що сприяє поліпшенню якості освіти, підготовці конкурентоспроможних фахівців у галузі стоматології. Актуальним та перспективним буде вдосконалення викладання на кафедрі хірургічної стоматології, яке б відповідало світовим стандартам із визнанням за кордоном українського диплома.

Ключові слова: хірургічна стоматологія; історія; розвиток; перспективи.

Abstract. The establishment of the Department of Surgical Dentistry in Ternopil city has a bright history, but is insufficiently covered in publications. The aim of the article was to highlight the main aspects of the formation, organization and activities of the Department of Surgical Dentistry of I. Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University Ministry of Health of Ukraine, for effective acquisition of theoretical knowledge, practical skills and treatment and consulting from the moment of foundation to the present. This article describes the main aspects of the formation of the Department of Surgical Dentistry and the organization of the educational process using modern technical means, development of educational programs by teachers, introduction of elective courses, introduction of modern methods of treatment of injuries and inflammatory processes of the maxillofacial area. The purpose of training is to educate qualified dentists who will provide professional care to patients. Thus, the problem of the qualities of future dentists is relevant and important both for the theory of professional pedagogy and for practical training. An important task of teachers is to focus on the formation of communicative qualities in the training process, the so-called *soft skills* skills that are most important for future dentists: in particular, the flexibility of communication, perception of man as a person. The Department of Surgical Dentistry is developing rapidly, which contributes to improving the quality of education, training of competitive specialists in the field of dentistry. It will be relevant and promising to improve the teaching at the Department of Surgical Dentistry, which would meet international standards with the recognition of Ukrainian diplomas abroad.

Key words: surgical dentistry; history; development; prospects.

Вступ. Цього року ми святкуємо п'ятнадцяту річницю заснування кафедри хірургічної стоматології

Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України, яку було створено у 2006 р. [3–8]. На початку було ство-

© Н. С. Гутор

рено кафедру хірургічної і ортопедичної стоматології, яка стала однією із базових (профільних) для підготовки лікарів-стоматологів. Очолив кафедру кандидат медичних наук, доцент Я. П. Нагірний, який до цього завідував курсом стоматології. Базою новоствореної кафедри стало праве крило другого навчального корпусу по вул. Чехова, 7 у м. Тернополі, а також стоматологічне відділення Тернопільської обласної комунальної клінічної лікарні.

Мета статті – висвітлити основні аспекти становлення, організації та діяльності кафедри хірургічної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України для ефективного засвоєння теоретичних знань, практичних навичок та лікувально-консультативного прийому студентами 3–5 курсів стоматологічного факультету з моменту заснування до сьогодення.

Теоретична частина. На кафедрі розпочалося викладання хірургічної стоматології для студентів 3-го курсу стоматологічного факультету, а також основ стоматології для студентів 5-го курсу медичного факультету. З цією метою на кафедрі було облаштовано три клінічних зали, в яких знаходилися чотири стоматологічних установки. Викладачі кафедри надавали стоматологічну – хірургічну допомогу хворим у консультативно-діагностичному центрі ТОВ «Десна». З кожним навчальним роком, у зв'язку зі збільшенням контингенту студентів, відбувалося розширення кадрового складу, а також облаштування нових навчальних кімнат, підготовка навчально-методичних комплексів.

Для цього в університеті було створено у 2006 р. Web-портал, де представлені всі навчально-методичні матеріали. На сторінці кафедри було розміщено: презентації лекцій, матеріали для підготовки до лекцій та практичних занять, методичні рекомендації для викладачів і студентів, електронні підручники, відео-, аудіоматеріали, які кожного року оновлюються та доповнюються. Надалі на платформі Moodle було створено електронну систему тестування, яка дозволяє щоденно контролювати студентів, проводити всі види контролю знань. У порталі активно працювали студентський та викладацький форуми, де обговорюються актуальні проблеми університетського життя. З метою вдосконалення практичної підготовки майбутніх спеціалістів та засвоєння ними практичних навичок у всіх навчальних програмах розроблений обов'язковий для засвоєння студентами їх пере-

лік. Тобто в короткі терміни, у зв'язку із запровадженням у вузі нових принципів в організації навчального процесу та переходом на кредитно-модульну систему викладання, кафедра хірургічної стоматології вирішила питання щодо підготовки навчально-методичної документації, заповнення матеріалами Web-сторінки кафедри.

З 2007 р. практичні заняття для студентів 4-го курсу стоматологічного факультету з онкостоматології розпочав асистент Л. М. Скакун на базі другого хірургічного відділення Тернопільського обласного комунального клінічного онкологічного диспансеру. Доцент Я. П. Нагірний проводив заняття з травматології щелепно-лицевої ділянки на базі стоматологічного відділення Тернопільської університетської лікарні. У 2008 р. відбулося роз'єднання кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології, кафедру хірургічної стоматології очолив доцент Я. П. Нагірний, кафедру ортопедичної стоматології – професор С. І. Черкашин. У розпорядження кафедри хірургічної стоматології передано праве крило другого поверху навчального корпусу по вул. Чехова, 7, де було перероблено три навчальних кімнати, кабінет завідувача, асистентську, а також передано для практичної роботи хірургічний кабінет у стоматологічному відділенні консультативно-діагностичного центру.

У 2009 р., згідно з вимогами МОЗ щодо підготовки лікарів зі спеціальності «Стоматологія», було проведено атестацію випускників (складання практично-орієнтованого випускного іспиту). Також вперше проведено для студентів четвертого курсу стоматологічного факультету об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ), семестровий тестовий іспит, виробничу практику з хірургічної стоматології. Поповнився кадровий потенціал молодими асистентами (М. В. Гембаровський, І. В. Стефанів).

Завдяки керівництву університету відбувається облаштування на кафедрі клінічного залу з сучасними стоматологічними установками, викладачі разом із студентами надають консультації та ведуть спільний прийом пацієнтів. На кожному практичному занятті студенти працюють із муляжами, фантомами, атласами, моделями, засвоюють практичні навички. Демонструються відеофільми (обстеження хворих, виконання знеболень, проведення хірургічних стоматологічних операцій). Лише після засвоєння практичної навички студенти переходять у клінічні зали для виконання практичної

роботи з пацієнтами під керівництвом викладача. При проведенні практичних занять застосовується комп'ютерна техніка для програмованого навчання та контролю знань, користування електронними підручниками, створеними викладачами кафедри. Використання сучасних технічних засобів на лекціях та практичних заняттях з хірургічної стоматології сприяє вдосконаленню навчання, підвищенню засвоєння теоретичних та практичних знань [1, 2].

У 2010–2011 рр. відбулося розширення кадрового складу, кафедра хірургічної стоматології поповнилася молодими вченими (М. В. Рудик, Р. М. Рубас, І. І. Білозецький, І. А. Михайлюк). У 2011 р. після захисту докторської дисертації Я. П. Нагірному присвоєно вчене звання професора, після захисту кандидатської дисертації Н. С. Гутор у 2014 р. присвоєно вчене звання доцента. У 2012–2016 рр. відбулося поповнення кафедрального складу й англійськими викладачами (Н. О. Стоян (Твердохліб), Н. Я. Ковтун, О. С. Гонтар (Беденюк), І. Р. Міц, Х. О. Лоза). Більшість викладачів на сьогодні отримали науковий ступінь.

У зв'язку із підготовкою магістрів галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія» (другий (магістерський) рівень вищої освіти) із кваліфікацією «Лікар-стоматолог», із 2020 р. викладачами кафедри були розроблені, частково відкоректовані, доповнені робочі навчальні програми для студентів III–IV курсів стоматологічного факультету з навчальної дисципліни «Хірургічна стоматологія». На V курсі стоматологічного факультету запроваджені навчальні дисципліни «Навчальна практика хірургічна стоматологія», «Навчальна практика ортопедична стоматологія», «Навчальна практика терапевтична стоматологія» та курси за вибором: «Травматологія щелепно-лицевої ділянки», «Хірургічні етапи імплантології», «Хірургічна пародонтологія», «Захворювання скронево-нижньощелепного суглоба». Також курси за вибором: «Реабілітація хворих в стоматології» (III курс), «Впровадження променевих методів діагностики в хірургічній стоматології» (IV курс), «Методи лікування дефектів м'яких тканин (щік, нижньої губи, носа)» (IV курс), програма з виробничої практики «Сестринська практика в стоматології» (II курс), виробнича практика «Виробнича лікарська практика в стоматології» (IV курс), програма підготовки аспірантів. Доценти кафедри для студентів щорічно поновлюють методичні вказівки, матеріали підготовки студентів до практичних

занять, відеоматеріали до заняття, тести на сторінці Moodle. Створено банк ситуаційних задач, тестових завдань для іспиту «Крок 2».

Завдячуючи шановному ректору професору М. М. Корді, на кафедрі запроваджені необхідні сучасні комп'ютерні технології. Із впровадженням інформаційно-технічного прогресу з'явилася можливість проводити запис та відеотрансляцію практичних занять та лекцій. Обладнання кафедри поповнюється сучасною стоматологічною апаратурою, стоматологічними установками, інструментарієм, універсальними фантомами.

Надзвичайно вагому роль у формуванні клінічного мислення, навичок практичної та наукової діяльності студентів відіграє студентський науковий гурток. На кафедрі хірургічної стоматології функціонує студентський науковий гурток для участі як у міжвузівських студентських конференціях, так і в науково-практичних конференціях з міжнародною участю, де гуртківці демонструють найкращі результати.

Не менш важливу роль викладачі кафедри приділяють виховній роботі зі студентами: реалізація особистісно орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі, залучення молоді до національної та світової культури, збереження морального та фізичного здоров'я молодого покоління, виховання патріотизму, громадських якостей особистості, забезпечення педагогічних умов для соціалізації студентів, виховання в них життєвої компетентності.

Слід відмітити, що лікувально-консультативна робота кафедри проводиться ще з 2006 р. Лікувально-консультативний прийом проводиться в оновлених клінічних залах. Базами кафедри залишаються: спеціалізоване відділення хірургічної стоматології Тернопільської університетської лікарні (ТУЛ), друге хірургічне відділення Тернопільського обласного онкологічного диспансеру (ТООД), стоматологічне відділення університету. Висококваліфіковані викладачі-стоматологи-хірурги кафедри оволодівають сучасними методиками хірургічного лікування захворювань голови і шиї та передають свій досвід студентам. У відділенні хірургічної стоматології університетської лікарні професор кафедри, лікар-стоматолог-хірург вищої категорії Я. П. Нагірний із завідувачем відділення О. І. Дзіхом виконують складні види оперативних втручань. Доценти кафедри стоматологів-хірургів Н. С. Гутор, І. І. Білозецький, О. В. Скочило мають вищу та першу кваліфікаційні категорії, з

2011 р. вони несуть цілодобову ургентну службу по наданню невідкладної допомоги хворим. Доцент Л. М. Скакун, лікар-онколог вищої категорії в поліклінічному відділенні, веде консультативно-лікувальний прийом пацієнтів з різноманітними онкологічними захворюваннями голови та шиї. У відділеннях (ГУЛ, ТООД) та клінічних залах кафедри хірургічної стоматології студенти мають можливість самостійно або за асистенції викладачів надавати амбулаторну стоматологічну – хірургічну допомогу пацієнтам.

У зв'язку із впровадженням карантину, для запобігання розповсюдженню коронавірусної інфекції, на період дії обмежувальних заходів було тимчасово припинено плановий прийом хворих. Окрім того, поширення вірусу COVID-19 поставило нові вимоги до викладачів. Потрібно зберегти безперервне навчання, забезпечити ефективне засвоєння навчальної програми з хірургічної стоматології, підготувати студентів до ліцензійного іспиту «Крок 2». Все це зобов'язало та вимагало від нас якнайшвидшої трансформації методики викладання для студентів на циклі хірургічної стоматології через сучасні інформаційні комп'ютерні технології – інтернет-ресурси: Teams, Zoom, Meet.

На початок карантину викладачі та студенти не

зовсім розуміли, що ж насправді їх очікує. Дуже скоро студенти стали більш самостійними, навчилися спілкуватися дистанційно, а викладачі освоїли різні програми, записали відеолекції, відеофільми. Усна розмова зі студентом проводиться у режимі он-лайн конференції в програмі Microsoft Teams при ввімкненій камері та мікрофоні. Під час проведення заняття викладачі проводять розбір клінічних випадків та ускладнень, розв'язують усі дискусійні питання, заняття закінчується з тестуванням. Тобто дистанційне навчання не виключає контролюючої частини заняття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Протягом становлення кафедра виконує всі поставлені перед нею керівництвом університету завдання. Попри всю ситуацію сьогодення, сучасні комп'ютерні технології дозволяють нам справлятися з виконанням освітнього процесу. Водночас колектив кафедри молодий, сповнений енергії, прагне до розвитку і вдосконалення та дивиться в майбутнє з оптимізмом.

Перспективним буде вдосконалення викладання на кафедрі хірургічної стоматології, яке б відповідало світовим стандартам із визнанням за кордоном українського диплома.

Список літератури

1. Вакуленко В. І. Становлення стоматологічної науки і практики в Одесі / В. І. Вакуленко, Л. Д. Чулак, Г. Г. Крикляс // Одеський медичний журнал. – 2000. – № 4. – С. 27–31.
2. Гулюк А. Г. Інститут стоматології НАМН України – 85 лет традиций и служения стоматологии (1928–2013) / А. Г. Гулюк, Г. Г. Крикляс. – Одесса : ООО «Удача», 2013. – С. 206–224.
3. Гутор Н. С. Психологічні особливості та науково-дослідна компетентність у формуванні майбутніх лікарів-стоматологів / Н. С. Гутор, А. Б. Бойків // Медична освіта. – 2014. – № 3. – С. 138–139.
4. Історія Кафедри. – Режим доступу : <https://hirstom.umsa.edu.ua/history>.

References

1. Vakulenko, V.I., Chulak, L.D., & Kryklyas, G.G. (2000). Stanovlennya stomatolohichnoyi nauky i praktyky v Odesi [Formation of dental scientia et usu in Odessa]. *Odeskyu medychnyy zhurnal – Odesa Medical Journal*, 4, 27-31 [in Ukrainian].
2. Gulyuk, A.G., & Kryklyas, G.G. (2013). *Institut stomatologii NAMN Ukrainy – 85 let traditsiyi i sluzheniya*

5. Історія кафедри та відділення щелепно-лицевої хірургії. – Режим доступу : <https://www.vnmu.edu.ua>.

6. Кафедра хірургічної стоматології. – Режим доступу : <https://www.ifnmu.edu.ua/uk/struktturni-pidrozdzili-2/kafedry/kafedra-khirurhichnoi-stomatolohii>.

7. Кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії. – Режим доступу : <http://nmuofficial.com/zagalni-vidomosti/kafedri/department-surgical-dentistry-maxillofacial-surgery/>.

8. Підготовка майбутніх лікарів-стоматологів у світлі реформи вищої освіти / Н. С. Гутор, О. В. Авдєєв, І. Р. Міц, А. Б. Бойків // Медична освіта. – 2019. – № 4. – С. 74–78.

stomatologii (1928–2013) [National Institute of Medicine Collection de Ucraina Academy of Sciences Medical – LXXXV annorum ex institute ac muneris of Medicine Collection (1928–2013)]. Odessa: LLC “Fortuna” [in Russian].

3. Gutor, N.S., & Boykov, A.B. (2014). *Psykhologichni osoblyvosti ta naukovo-doslidna kompetentnist u formuvanni maybutnikh likariv-stomatolohiv* [Features et animi

investigationis attinet facultates in ingreditur formationem futurorum dentists]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 138-139 [in Ukrainian].

4. Istorya Kafedry [Historia de Department]. Retrieved from: <https://hirstom.umsa.edu.ua/history> [in Ukrainian].

5. Istorya kafedry ta viddilennya shchelepno-lytsevoyi khirurhiyi [History maxillofacial surgery in department et genere]. Retrieved from: <https://www.vnmu.edu.ua>.

6. Kafedra khirurhichnoyi stomatolohiyi [Department of Medicine Collection Chirurgicam]. Retrieved from: <https://www.ifnmu.edu.ua/uk/strukturni-pidrozdili-2/kafedry/kafedra-khirurhichnoi-stomatolohii>.

7. Kafedra khirurhichnoyi stomatolohiyi ta shchelepno-lytsevoyi khirurhiyi [Department of Medicine Collection et CHIRURGIUS Maxillofacial Surgery]. Retrieved from: <http://nmuofficial.com/ZAGALNI-VIDOMOSTI/KAFEDRI/DEPARTMENT-SURGICAL-DENTISTRY-MAXILLOFACIAL-SURGERY/>.

8. Gutor, N.S., Avdeev, O.V., Mitz, I.R., & Boykov, A.B. (2019). Pidhotovka maybutnikh likariv-stomatolohiv u svitli reformy vyshchoyi osvity [Dentists sunt in futurum institutio altius educationem reformationem in lucem]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4, 74-78 [in Ukrainian].

Отримано 21.04.21
Рекомендовано 04.05.21

Електронна адреса для листування: hutor@tdmu.edu.ua